

ROBERTO ABIZANDA

El cent per cent dels alumnes de Mont-roig de Tastavins ha triat el català com a optativa.

A la Franja el català és assignatura optativa. Segons entitats de foment de la llengua, al voltant d'un 70 per cent dels alumnes l'han triat i, per tant, tindran una o dues hores a la setmana d'ensenyament de la llengua pròpia. A Mont-roig de Tastavins (Matarranya), el cent per cent dels alumnes ha triat el català.

L'optativa de Ponent

Mont-roig de Tastavins és una de les poblacions més meridionals de la comarca del Matarranya i, per tant, també de la Franja de Ponent. Té 400 habitants i una escola d'infantil i primària amb 24 alumnes. Enguany, per primera vegada, tots han triat, com a assignatura optativa, el ca-

talà. Això els permetrà, cada setmana, rebre una hora de classe sobre la seua llengua materna, al Matarranya, segons l'Institut Aragonès d'Estadística, el català és la llengua més utilitzada per al 83 per cent de la població.

La vigent llei de llengües d'Aragó ha propiciat que els centres escolars

de les zones catalanoparlants ofereixin el català com a assignatura optativa, ja que el reconeixen com una de les llengües que es parlen al territori de la seua comunitat autònoma –cosa que no fa el posterior Estatut d'Aragó. El consell escolar de cada centre pot decidir si s'imparteixen una o dues hores setmanals i, fins i tot, si alguna assignatura obligatòria es fa en la llengua pròpia: és el cas de diversos centres del Baix Cinca, que han aprovat que coneixement del medi es faci íntegrament en català.

Cristina Saura és la mestra de català de Mont-roig, però també la de Pena-roja de Tastavins, la Sorollera i Fondespata. Les quatre poblacions formen part d'un Centre Rural Agrupat (CRA), el CRA Tastavins, que pren el nom del riu protagonista d'aquesta banda meridional de la comarca. El Consell Escolar del CRA Tastavins –que componen representants de la direcció del centre, l'AMPA i representants municipals– va aprovar una hora de català i el centre s'ha organitzat perquè la mestra tingui, almenys, grups reduïts. D'aquesta manera, Cristina no ha d'intentar ensenyar tots els xiquets de primària (de primer a cinquè) alhora, sinó que disposa d'una hora amb els de primer i segon i una altra més amb els de tercer a cinquè (amb tretze anys, els alumnes han de marxar a Vall-de-roures o Alcanyís a acabar els estudis). Aquests desdoblaments, diu Cristina, els beneficien a tots: “Tant a mi com a la tutoria ens va més bé fer-ho així, per organització i horaris, que no amb tota la classe o de forma personalitzada”.

Tot i això, una hora no és gaire: “És evident que no n'hi ha prou per a assegurar la competència lingüística dels xiquets. Avancem molt a poc a poc. També és evident que oralment sí que dominen la llengua perquè també és la llengua materna i la parlen a casa. Però una hora és fa sempre molt curta”.

A sobre hi juguen en contra els horaris i els calendaris. “Si en un poble tinc l'hora de català el dilluns i es combinen tres festius seguits o algun pont, es pot donar el cas que no els pugui fer més que una classe en quinze dies o en un mes.” Saura opta per fer un examen trimestral en compte d'un per cada unitat didàctica perquè és l'únic que pot fer amb una hora setmanal de classe.

Les distàncies al Matarranya no són grans i les carreteres, passadores: Pena-roja i la Sorollera són a deu quilòmetres de Mont-roig i Fondespata, a 13. La resposta a l'optativa de català acostuma a ser sempre positiva en aquestes localitats, tot i que enguany a la Sorollera (cent habitants) no s'hi ha apuntat ningú: “Només hi ha un xiquet nascut al poble i cinc o sis nens d'origens diversos que trien català alternativament, un any sí, un any no. Enguany no l'han triat”. A Pena-roja ha optat pel català un 60 per cent dels alumnes i a Fondes-

patla, aproximadament un 75 per cent. Una possible raó diferenciadora entre la Sorollera i la resta de pobles és que els primers, a partir dels 12 anys, hauran de seguir els seus estudis a Alcanyís, capital castellanoparlant del Baix Aragó on ja no trobaran l'optativa del català, mentre que els de Mont-roig, Fondespata i Pena-roja, acabaran els estudis obligatoris a Vall-de-roures, on sí que trobaran l'opció de llengua catalana.

Les xifres de matriculació són semblants a les d'altres punts del Matarranya i de la Franja. Fa quatre anys, Cristina va ser al CRA de Castellote, que agrupa municipis castellanoparlants, com el mateix Castellote, amb municipis catalanoparlants de frontera, com Aiguaviva –sobre el qual el filòleg Sanchis Guarnier va fer

Al Baix Cinca els consells escolars d'alguns centres han aprovat impartir l'assignatura co-neixement del medi, en català, a més de les dues hores.

un aprofundit estudi–, la Ginebrosa o la Canyada de Veric. La mestra recorda que, llavors, en aquests municipis, la proporció d'alumnes que triava el català rondava també el 75 per cent.

Cristina explica que aprofita les classes, principalment, per a aprofundir en la llengua, en les variants dialectals del català occidental de la comarca i, sobretot, en els sinònims, per tal que coneguin el vocabulari més comú al poble, però també la riquesa de la llengua: “Treballeu molt els sinònims perquè sàpiguen quins són els noms més co-

muns ací, però també quins noms fan servir en altres pobles del Matarranya, o a Morella o a Barcelona”.

El govern aragonès està preparant una modificació de la llei de llengües que podria també afectar l'ensenyament de la llengua, tot i que fins ara l'executiu hagi manifestat la possibilitat que aquestes decisions siguin opció de cada municipi.

L'esborrany d'avanprojecte de reforma de la llei de llengües, redactat pel Departament d'Educació i Universitats, del qual és titular Dolors Serrat (nascuda a Ripoll), ha estat polèmic per la proposta d'anomenar el català de la Franja “aragonès oriental”. La reacció al Matarranya és de conservar els minsos avanços en ensenyament que s'han aconseguit. Segons Cristina, “hi ha gent que s'ho veu tan malament que està disposada a acceptar que li diguin com vulguin a la llengua mentre no se suprimeixin les classes de català”. Opina que la supervivència de l'assignatura –“que hauria de ser obligatòria”– és fonamental.

Al cap de set anys, Cristina Saura considera que s'ha reduït força l'estranyesa dels mestres –sobretot els provinents de punts d'Aragó allunyats de la Franja– respecte a l'ensenyament del català, ja que al començament li demostraven certes recances sobre el nom de la llengua, el seu ús social i les interferències negatives que –segons li expressaven– això podia crear en l'ensenyament del castellà: “És totalment al contrari: acaben escrivint més bé el castellà perquè han après la forma escrita de la seva llengua materna, el català, que abans només podien expressar oralment”.

El Departament d'Educació i Universitats de la Diputació General d'Aragó no ha facilitat a EL TEMPS les dades d'aquest curs 2012-2013 pel que fa a l'optativa de llengua catalana. Només ha comentat que són semblants a les d'anys anteriors, que tampoc estan disponibles. El coordinador de la Institució Cultural de la Franja de Ponent, Paulí Fontoba, assegura que la mitjana de matriculació en l'assignatura de català al conjunt de la Franja està al voltant del 70 per cent.

Alex Milian